

Procedura diairetyczna, którą, jak wskazano wyżej, mogą realizować jedynie filozofowie, po uprzednim opanowaniu procedur synoptycznych i hipotetycznych, realizuje się już w obszarze czystych pojęć i wymaga umiejętności w ich porządkowaniu i klasyfikacji. Przykłady z platońskiego *Sofisty* i *Polityka* pokazują, że w owej procedurze filozof za punkt wyjścia przyjmuje zawsze najogólniejsze pojęcie, któremu przyporządkować można badany obiekt. W przypadku analizowanych przez Platona tzw. *nomina agentis*, jak sofista czy wędkarz, najogólniejszym pojęciem będzie oczywiście działanie. Biegły diairetyk musi umieć w obszarze owego pojęcia, odwołując się do procedur synoptycznych i hipotetycznych, rozpoznać rodzaje działań i podzielić je na grupy, by metodą kolejnych podziałów dojść do takiej postaci działania, w której uczestniczy sofista, czy wędkarz. Do takiej właśnie umiejętności odwoła się Arystoteles, stwierdzając, że teoretyk, czyli filozof, będzie więcej wiedział o umiejętności budowy okrętów, niż najbardziej biegły w tej dziedzinie praktyk.

Sformułowana wyżej teza, zgodnie z dyrektywami metody platońskiej w jej elenktycznym aspekcie wymaga weryfikacji. Jeśli zatem założymy, że procedury dialektyczne realizują się w „żywej mowie”, w aktach komunikacji interpersonalnej, musimy znaleźć dialektycznego partnera dyskursu i ustalić tegoż dyskursu reguły. Taki dyskurs musi mieć swój przedmiot – ustalenie, czym w istocie jest np. sprawiedliwość, pobożność, dobro czy szczęście. Żaden z uczestników dyskursu nie wie i wspólnie mają ustalić *prawdę rzeczy* czy *prawdę bytu*. Definicja dialektyki przypisywana Zenonowi z Elei zakłada wspólne dochodzenie, a tym samym zakłada, że ten, z którym wspólnie szukać będziemy wiedzy, pojmowanej jako wiedza o tym, co pierwsze w porządku bytowania, co determinuje to, co jest, co determinuje to, że to, co jest, jest takie, jakie jest i takie właśnie jest najlepsze, a więc wiedza o prawdzie bytu jest, jeśli chodzi o intelekt i etap drogi do owej prawdy bytu, równy nam. Czy odnajdziemy kogoś takiego w platońskich dialogach? Partnerów Sokratesa możemy najogólniej podzielić na dwie grupy: profanów, jak Laches, Eutyfron czy choćby młody Fajdros, którzy niejako *ex definitione* niczego do owego dyskursu nie wniosą i niczego się z niego nie nauczą, oraz oponentów, jak Protagoras, Gorgiasz, Trazymach czy Kallikles, którzy opierają się na zupełnie innych założeniach, trwają w swoich przekonaniach i nie spełnią zgoła postulatu życzliwości z *VII Listu*. Nie odnajdziemy na kartach platońskich dialogów dialektycznego partnera, który spełniałby wskazane wyżej warunki, który mógłby być swego rodzaju *alter ego* Sokratesa/Platona. Dialogiczność platońskich dialogów

jest tylko pozorna. Proces dialektyczny realizuje się nie w żywym dyskursie, lecz w intelekcie filozofa. Żywy dyskurs odnajdujemy jedynie na kartach dialogów platońskich jako rozpisany na głosy aktorów zapis procedury dialektycznej, lecz i w takim zapisie w żadnym z pism nie odnajdziemy sytuacji definiowanej przez potoczne rozumienie dialektyki, w którym termin λόγος rozumiemy jako żywy dyskurs. Dialogi platońskie jako gatunek literacki w ich opisaniej przez teoretyków literatury różnorodności (diegematyczne, dialektyczne itp.) są z założenia Filozofa zapisem procedury dialektycznej – dialektyki w jej trzech postaciach: synoptycznej, hipotetycznej, diairetycznej, a w samym zapisie procedury w kolejnych etapach rozwoju myśli platońskiej jawi się nam wynik owej procedury – kolejno odkrywana i dookreślana przez Filozofa prawda bytu. Lecz wszystkie te procedury realizuje zawsze sam filozof.

BIBLIOGRAFIA

- G a i s e r K.: Plato's ungeschriebene Lehre, Stuttgart 1963.
 G a j d a J.: Platońska droga do idei, Wrocław 1993, zwłaszcza rozdz. „Zmiany w platońskiej ontologii wartości”.
 K r ä m e r H.: Arete bei Platon und Aristoteles. Zum Wesen und zur Geschichte der platonischen Ontologie, Heidelberg 1959.
 — Das neue Platonbild, „Zeitschrift für philosophische Forschung” 48 (1994), s. 1-20.
 K ü h n W.: La fin de Phèdre de Platon. Critique de la rhétorique et de l'écriture, Firenze 1996. Studi dell'Accademia Toscana di scienze e lettere.
 — Welche Kritik an wesen Schriften, „Zeitschrift für philosophische Forschung” 52 (1998).
 Platon. Nowa interpretacja. Materiały z Sympozjum KUL 30 XI – 2 XII 1992, Lublin 1993.
 R e a l e G.: Per nuova interpretazione di Platone, Milano 1991.
 S z l e z á k Th.: Platon lesen, Stuttgart–Bad Cannstadt 1993.

LOGOS: DISCOURSE OR REASON? THE FORMS OF PLATONIC DIALECTICS

S u m m a r y

The problem discussed in the study is part of the polemics connected with the so-called “Platonic question,” to be precise, it seeks to prove that the so-called two Platonic “critiques” of the writing/text (Plato's *Phaedrus*, 275 c ff., *Letter VII* 341 c ff.) are not sufficient evidence that, according to Plato, dialectic procedures to discover and know the first forms of being may be realised only in a *sensu stricto dialogue*, in the act of living speech, and they cannot be fixed in a writing/text. On the basis of the Platonic descriptions of dialectic procedures three forms of *dialectic skill* (διδασκαλική τέχνη) have been distinguished: *synoptic* dialectics, which is always

a kind of propaedeutics of research in the form of ordering the results of sense perception in sets and trying to find in them a criterion of possibility for this ordering in the form of something *one*; hypothetical dialectics that calls for a thesis whose object is the ontic status of this *one*, where it is, and how to verify this thesis in a reliable manner; and *diairetic* dialectics that allows to elicit from the most general concept some definitions of concrete objects. By analysing the descriptions of dialectic procedures in Platonic texts, numerous statements of the Philosopher himself in the mouth of Socrates, or the Guest of Elea, we may conclude whether these procedures are carried out exclusively in the philosopher's intellect, and Platonic dialogues are their written form "for voices," or else they have, among other things, didactic purposes.

Translated by Jan Klos

Słowa kluczowe: kwestia platońska, dialektyka, metoda dialektyczna, procedura synoptyczna, procedura hipotetyczna, procedura diairetyczna.

Key words: Platonic question, dialectic, the method of dialectic, collection, hypothesis, division.

Information about Author: Prof. Dr JANINA GAJDA-KRYNICKA – Department of History of Ancient and Medieval Philosophy, Institute of Philosophy, The University of Wrocław; address for correspondence: ul. Koszarowa 3, PL 51-149 Wrocław; e-mail: janinaga@uni.wroc.pl